

YHTEINEN OHJAAMO
Ettei yksikään nuori jäisi ulkopuolelle

Hedemäki-Kantola Outi

Opinnäytetyö
Terveyspalveluiden johtaminen ja kehittäminen
Sairaanhoitaja (YAMK)

2022

Terveyspalvelujen johtaminen ja
kehittäminen
Sairaanhoitaja (YAMK)

Tekijä	Outi Hedemäki-Kantola	Vuosi	2022
Ohjaaja	Tuulikki Keskitalo		
Toimeksiantaja	Meriva sr		
Työn nimi	YHTEINEN OHJAAMO Ettei yksikään nuori jäisi ulkopuolelle		
Sivu- ja liitesivumäärä	41		

Vuoden 2021 alusta Kemin kaupungin työllisyyspalveluiden ylläpitämä Ohjaamo ja Meriva-säätiön tuottama nuorten työpajatoiminta yhdistivät käytännön työn saman katon alle. Tässä palvelumuotoilun avulla toteutetussa opinnäytetyössä tuotetaan tietoa siitä, minkälaista lisäarvoa syntyy palveluntilaajan ja-tuottajan yhteistoiminnan kautta nuorten ohjautumiseen kuntouttavan työtoiminnan palveluun. Tarkoituksena on kuvata esimerkin omaisesti nuorten kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen palvelupolku ennen ja vuosi yhteistoiminnan käynnistymisen jälkeen nostamalla asiakaskokemus keskiöön. Opinnäytetyössä kuvattu yhteistoiminnan tuoma lisäarvo perustuu siis käyttäjäasiakkaan subjektiiviseen palvelukokemukseen. Opinnäytetyössä kuvatut nuorten ohjaamo- ja työpajatoiminta ovat osa nuorisotyötä, jossa keskiössä on nuorisotyöllinen työote. Nuorisotyöllinen työote kuvaa nuorten palveluiden laatua. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan myös toteutuuko nuorisotyöllinen työote yhteistoiminnassa.

Vaikka yhteistoiminnan lisäarvo on nähtävissä kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen prosessissa, niin asiakas kuin organisaationkin tasolla, on kuntouttavan työtoiminnan palvelun ja yhteistoiminnan suhde nuorisotyölliseen työotteeseen ristiriitainen. Erityisesti ristiriitaa on nähtävissä nuorisotyön luonteeseen kuuluvassa nuorten vapaaehtoisessa osallistumisessa toimintaan. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisen perustuessa osin sanktionuhkaan, on kyseenalaistettava sen vapaaehtoisuus, vaikka palvelun tavoite ja sisältö pitkälti vastaavatkin nuorisotyöllisiä tavoitteita. Opinnäytetyön tiedonkeruun aikana maasamme elettiin edelleen korona-pandemian aiheuttamaa poikkeusaikaa ja myös siihen liittyneet rajoitustoimet vaikuttivat yhteistoiminnan vapaaehtoisen, matalan kynnyksen toiminnan toteutumiseen.

Sote- uudistuksen myötä kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille ja haastaa jatkossa palvelun toteutumista lähipalveluna. Valtaosa työpajoista on kunnallisia toimijoita, jotka asemoituvat joko nuoris- ja/tai vapaa-aikatoimen tai sivistys- ja/tai kulttuuritoimen alaisuuteen, eivätkä näin ollen pysty tulevan uudistuksen myötä toteuttamaan kuntouttavan työtoiminnan palvelua. Miten hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyvä kuntouttava työtoiminta toteutuu tulevaisuudessa? Vai jääkö tulevaisuudessa osa nuorista ulkopuolelle?

Avainsanat: nuorisotyö, nuorisotyöllinen työote, nuorten ohjaamo, nuorten työpajatoiminta, kuntouttava työtoiminta

Master of Leadership and
Development of Health Care
Services

Author	Outi Hedemäki-Kantola	Year	2022
Supervisor	Tuulikki Keskitalo		
Commissioned by	Meriva sr		
Subject of thesis	Common youth guidance centre For no-one to be left out		
Number of pages	41		

From the beginning of year 2021, youth guidance center maintained by the employment services of the city of Kemi and the youth workshop activities produced by the Meriva foundation have combined their practical work under the same roof. In this thesis, carried out by using a service design method, information was produced on what kind of added value is created through the cooperation of a service subscriber (the client) and the a service producer in directing young people to rehabilitative work activities. The purpose was to describe the service path of guiding young people into rehabilitative work activities before and one year after the start of the cooperation by focusing on customer experience. This thesis also examined, whether the youth approach work in question is actually implemented in cooperation.

During the data collection of this thesis, our country was still living in an exceptional time caused by the Covid-19 pandemic and it also affected the low-threshold services of the cooperation. However, based on this study, although the added value of cooperation can be seen in the process of being guided to rehabilitative work activities, both at the client and organizational level, the relationship between the service of rehabilitative work and cooperation with the youth approach work is contradictory. In particular, a contradiction can be seen in the voluntary participation of young people activities, which is part of the youth work nature. As participation in rehabilitative work activities is partly based on the threat of sanctions, its voluntariness must be questioned, even though the goal and content of the service mostly correspond to youth work goals.

As a conclusion of this study it can be stated that the social welfare and healthcare reform transfer responsibility for organizing rehabilitative work from municipalities to Wellbeing services counties will challenge the implementation of the service as a local service. The majority of the youth workshops are municipal operators and they will not be able to implement the service of rehabilitative work activities with the upcoming reform. How will the organising of rehabilitative work activities being transferred to the responsibility of the Wellbeing services county be implemented in the future? It can be asked whether part of the young people will be left out of the service in the future?

Key words youth work, youth approach work, youth guidance center, youth workshop, rehabilitative work

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET ..	8
3	NUORISOTYÖN MONET MUODOT JA NUORISOTYÖLLINEN TYÖOTE ..	10
3.1	Nuoruus ja nuorisotyö	10
3.2	Ohjaamatoiminta	10
3.3	Nuorten työpajatoiminta	14
3.4	Nuorisotyön lainsäädäntö	15
3.5	Kuntouttava työtoiminta	17
3.6	Nuorten ohjautuminen kuntouttavan työtoiminnan palveluun.....	18
3.7	Nuorisotyöllinen työote.....	20
3.7.1	Nuorten osallisuus.....	22
3.7.2	Monialainen yhteistyö.....	23
4	MENETELMÄLLINEN TOTEUTUS.....	25
5	TUTKIMUSTULOKSET	31
5.1	Yhteistoiminnan tuoma lisäarvoa nuoren ohjautumiseen kuntouttavan työtoiminnan palveluun nuoren näkökulmasta.....	31
5.2	Nuorisotyöllisen työotteen toteutuminen yhteistoiminnassa.....	33
5.2.1	Nuorten osallisuuden toteutuminen	35
5.2.2	Monialaisen yhteistyön toteutuminen	35
6	POHDINTA	37
6.1	Eettisyys ja luotettavuus	37
6.2	Johtopäätökset	38
6.3	Tulevaisuus.....	39

1 JOHDANTO

Nuoruus ja sitä kautta nuorisotyö on monimutkaistunut, valintoja joudutaan tekemään niin koulussa, kuin vapaa-ajalla ja entistä nuorempana (Rauas2019, 7). Valtaosa suomalaisista nuorista voi hyvin. Kuitenkin polarisaatio ja hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen ovat ilmiöitä, jotka nousevat esiin niin arjessa kuin makrotason megatrendeinä nuorten kanssa työskennellessä. (Malm2021, 104.) Myös vuodesta 2008 jatkunut taloudellinen taantuma on heikentänyt nuorten kasvu- ja elinoloja, unohtamatta jo kaksi vuotta jatkunutta Covid-19-pandemian ja epävakaa maailmantilanteen vaikutuksia nuorten elämään (Hallituksen esitys nuorisolaiksi2016, 4). Nuorisotyön onkin kyettävä elämään ajassa ollakseen nuorille relevantti toimija (Malm2021, 86).

Nuorten työpajatoiminta ja ohjaamotoiminta ovat osa nuorisotyötä. Vuoden 2020 alussa toiminnassa tai kehittämistyön alla oli yli 70 nuorten, alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen Ohjaamo palvelupistettä niin pienissä kunnissa kuin suurimmissa kaupungeissa ympäri Suomen. Ohjaamoihin kohdistuneen kehittämisen taustalla ovat lukuisat tutkimukset ja selvitykset. Selvitykset ovat painottaneet tarvetta monialaisen yhteistyön kehittämiseen sekä yhden luukun ja/tai vastuhenkilön periaatteella toimiviin nuorten palveluihin. Monialaisen yhteistyön hyöty tunnistetaan asiakas- ja yhteiskuntatasolla. (Valtakari ym.2020, 13.) Ohjaamo Kemi on osa Kemin kaupungin työllisyyspalveluita ja toiminta vakinaistettiin vuoden 2021 alusta.

Työpajatoimintaa on tällä hetkellä tarjolla yli 90 % Suomen kunnista. Nuorten työpajatoiminta on tarkoitettu alle 29-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea löytääkseen oman polkunsä. Työpajatoiminta vahvistaa valmennuksen ja merkityksellisen sekä tavoitteellisen toiminnan avulla nuorten elämänhallintaa ja työelämävalmiuksia. Työpaja on valmennusyhteisö, jonka tavoitteena on tukea nuoren hyvinvointia, tunnistaa ja sanottaa hänen osaamistaan ja valmentaa kohti työtä tai koulutusta. Työpajan yhteisö tarjoaa osallisuuden kokemuksia sekä vahvistaa sosiaalisia- ja ryhmätyötaitoja. (Into etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry2022a.)

Nuorten työpajatoiminnan valmennustyön keskiössä on nuorisotyöllinen työote. Nuorisotyön kentällä nuorisotyöllisestä työotteesta puhutaan itsestänselvyytenä, mutta käsitettä ei ole yksiselitteisesti määritelty. Nuorisoalan kattojärjestö Allianssin ja Nuoli ry:n julkaisemat nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ilmaisevat sitä asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa, joka luonnehtii kaikenlaista nuorisotyötä (Paananen, Piironen & Uusitalo2022, 11).

Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö (Nuorisolaki 1285/2016 4:13 §). Kemissä kaupungissa nuorten työpajatoimintaa toteuttaa Meriva sr (jatkossa Meriva). Meriva on Meri-Lapissa toimiva sosiaalipalvelujen tuottaja, jolle on myönnetty Yhteiskunnallinen yritys- merkki. Säätiö toimii valmennuksen, tuetun työllistämisen, kuntoutuksen, koulutuksen, tuotannollisen toiminnan ja terapeuttisen työtoiminnan monitoimiyksikkönä. Nuorten työpajatoiminta säätiöllä on käynnistynyt vuonna 2010. (Meriva2022.)

Vuoden 2021 alusta Kemissä kaupungin työllisyyspalveluiden ylläpitämä nuorten Ohjaamo ja osa Merivan tuottamista nuorten työpajapalveluista yhdistivät käytännön työn samaan osoitteeseen Kemissä Valtakadulle. Työllistymistä edistävillä järjestöillä on usein kuntien työllisyysneuvonkautta kanssa yhteinen asiakaskunta ja ne tuottavat toisiaan tukevia palveluja, jolloin yhteistyön tekeminen kilpailun sijasta hyödyttää väistämättä sekä asiakasta että järjestöjä. Järjestöjen ja kuntien yhteistyö voi perustua sopimukseen, kuten Kemissä kaupungin ja Merivan välillä, jossa kunta ostaa järjestön tuottamaa palvelua, kuten kuntouttavaa työtoimintaa. (Vates-säätiö sr2019, 17–18.)

Merivan nuorten työpajapalveluista starttivalmennus ja mediapajan oppimisympäristö sijaitsevat Ohjaamo Kemissä tiloissa. Starttivalmennus on säätiön matalimman kynnyksen valmennustoimintaa, jossa keskiössä on nuorten arjenhallinnalliset tavoitteet. Säätiön mediapaja tarjoaa media-alan ja kuvallisen viestinnän tutkintokokonaisuuteen peilaavaa media-alan taitojen vahvistamista sekä työelämäosallisuutta ja työelämätaitoja vahvistavaa ohjattua toimintaa. Nuoret ohjautuvat starttivalmennukseen ja mediapajalle Ohjaamon palveluohjaajien kautta ja opin-

näytetyön toimeksiantaja Meriva halusikin selkeyttää yhteistoiminnan tuomaa lisäarvoa nuorten palveluun ohjautumisessa. Toiminnan lisäarvon tunnistaminen ja kuvaaminen on osa Merivan laatutyötä ja nuorten työpajatoiminnan kehittämistä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on siis kuvata kahden eri organisaation ja erityisesti kahden eri hallinnonalan (nuorisotyö ja työllisyysdenhoito) yhteen sovittamisen tuomaa lisäarvoa asiakkaan ohjautumisessa kuntouttavan työtoiminnan valmennuspalveluun asiakkaan näkökulmasta. Palvelumuotoilu menetelmänä valikoitui tämän kehittämistyön menetelmäksi, sillä sen tavoitteena on optimoida asiakkaan palvelukokemus. Palvelumuotoilu on myös systemaattinen tapa lähestyä palveluiden kehittämistä ja innovointia yhtä aikaa sekä analyyttisesti että intuitiivisesti (Tuulaniemi2021, 26, 10).

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Maassamme on ollut ja on edelleen toiminnassa runsaasti erilaisia tapoja ja malleja toteuttaa monialaista yhteistyötä nuorten palveluissa. Tarkastusvaliokunnan mietinnössä todetaan, että suuri osa nuorista ja heidän perheistään on kulkenut läpi hyvinvointivaltion keskeisen palveluarsenaalin, mutta palvelujärjestelmät tunnistavat heikosti syrjäytymisen riskitekijät tai ainakin niihin puututaan riittämättömästi. Ongelmana valiokunta nosti esiin esimerkiksi sen, ettei mikään taho ota tai kannaa kokonaisvastuuta tarvittavista nuorten palveluista, vaan ne hoidetaan sektorikohtaisesti. Eri viranomaisten vastuut ja velvoitteet samoin kuin tehtävät ja toimivalta on säädetty lainsäädännössä ja eri toimijoiden välinen huono tiedonkulkua on merkittävä ongelma, mikä osaltaan ylläpitää palvelujärjestelmän pirstaleisuutta. (Tarkastusvaliokunnan mietintö2014, 13–18.)

Nuorten palveluissa yhteistyö on aivan välttämätöntä. Se mahdollistaa nuorille paremmin saavuttavien palvelujen toteuttamisen. Yhteistyö myös vahvistaa ammattilaisten mahdollisuuksia toimia ja toteuttaa ammatillista osaamistaan täysimääräisesti. (Määttä & Piironen2022, 17.) Tässä palvelumuotoilun avulla toteutetussa opinnäytetyössä tuotetaan tietoa siitä, minkälaista lisäarvoa syntyy palvelun tilaajana toimivan Kemin kaupungin ja palveluntuottajan eli Merivan yhteistoiminnan kautta nuorten ohjautumiseen kuntouttavan työtoiminnan palveluun. Lisäarvoa tarkastellaan organisaation ja erityisesti palveluun ohjautuvan asiakkaan eli nuoren näkökulmista.

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata esimerkinomaisesti nuorten kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen palvelupolku ennen ja jälkeen yhteistoiminnan käynnistymisen nostamalla keskiöön asiakokemus lisäarvosta. Opinnäytetyössä keskitytään Merivan tuottamaan kuntouttavan työtoiminnan palveluun ohjautumiseen, joka tutkimushetkellä on vielä kunnan lakiperustaista toimintaa ja keskeisin nuorten palvelusopimus Merivalla. Palvelumuotoilu yhdistää käyttäjien eli nuorten tarpeet ja odotukset sekä palveluntilaajan ja -tuottajan tavoitteet toimiviksi, lisäarvoa tuottaviksi palveluiksi (Tuulaniemi2021, 25). Opinnäytetyössä kuvattu yhteistoiminnan tuoma lisäarvo kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumiseen perustuu käyttäjäasiakkaan subjektiiviseen palvelukokemukseen.

Opinnäytetyössä kuvattu Ohjaamatoiminta ja nuorten työpajatoiminta kohdentuvat alle 30-vuotiaille nuorille. Yhteistoimintaa voidaan siis tarkastella nuorisotyölle keskeisen nuorisotyöllisen työotteen kautta. Nuorisotyöllinen työote kuvaa nuorten palveluiden laatua. Laadun kehittämistyö voi osaltaan vahvistaa tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen (jatkossa sote-uudistus) myötä käynnistyvässä palveluiden kilpailuttamisessa nuorten työllistymistä tukevien palveluiden asemaa. Sote-uudistus heikentää nuorten työpajapalveluiden saatavuutta, sillä uudistuksen myötä kuntouttava työtoiminta siirtyy hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle, eivätkä kunnalliset työpajat voi enää tuottaa sitä. Tämä voi monessa kunnassa johtaa työpajatoiminnan alasajoon ja asiakkaiden jäämiseen ilman palveluita, sillä valtaosa työpajoista on kunnallisia organisaatioita. (Into etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry 2022a.)

Tutkimuskysymykset:

1. Minkälaista lisäarvoa palvelun tilaajan ja tuottajan yhteistoiminta tuottaa nuoren ohjautumiseen kuntouttavan työtoiminnan palveluun nuoren näkökulmasta?
2. Toteutuuko monialaisessa yhteistoiminnassa nuorisotyöllinen työote?

3 NUORISOTYÖN MONET MUODOT JA NUORISOTYÖLLINEN TYÖOTE

3.1 Nuoruus ja nuorisotyö

Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu yläkäsitteiden nuorisotyö, nuorisotyöllinen työote, ohjaamotoiminta, nuorten työpajatoiminta ja monialainen yhteistoiminta ympärille. Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016 1:3 §). Käytännössä kuntien nuorisotyö kohdistuu kuitenkin kouluikäisiin ja sitä vanhempiin. Erityisnuorisotyön, johon nuorten työpajatoiminnan voi sijoittaa, kohderyhmänä ovat pääasiassa 15-29-vuotiaat nuoret. (Hallituksen esitys nuorisolaiksi 2016, 9.) Nuorisotyö on monimutkaistunut ja on hyvin monimuotoista. Nuorisotyöllä on aina merkitystä itse nuoren, mutta myös lähiyhteisön, asuinalueen ja yhteiskunnan kannalta (Rauas 2019, 5). Nuorisotyö on kuitenkin joutunut usein perustelemaan ja puolustamaan olemassaoloaan ja tehtäviään. Myös eri konteksteissa tehdyssä nuorisotyössä saatetaan törmätä paikallisten odotusten ja kansallisen ohjauksen ristiriitaan. (Määttä & Piironen 2022, 13.)

Eurooppalaisesta näkökulmasta katsottuna nuorisotyöllä on toisaalla pitkät perinteet ammatillisena työnä tai vakiintuneet vapaaehtoisen nuorisotyön rakenteet, toisaalla taas nuorisotyö on liitetty osaksi sosiaaliturvaa ja nuorisotyön käytännöt linkittyvät työllisyydenhoitoon, sosiaaliseen osallisuuteen ja sosiaalitukeen. Osin nuorisotyötä toteutetaan paikoin täysin ilman ns. tunnustettua nuorisotyön ammattia eli nuorisotyö perustuu vapaaehtoisvoimin järjestettyyn toimintaan. (Euroopan Unioni 2020.)

3.2 Ohjaamotoiminta

Vuonna 2015 maamme hallitus käynnisti yhden kärkihankkeistaan, nuorisotakuun. Nuorisotakuun tavoitteena on, että suurempi osuus peruskoulun päättävistä nuorista suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja sijoittuu nopeasti työhön. Nuorisotakuun hengessä käynnistyi myös nuorten ohjaamopalveluiden voimakas kehittäminen. (Sesay 2022, 16.) Ohjaamot ovatkin kasvaneet osaksi nuor-

ten palveluita. Ohjaamotoiminta on saanut rahoitusta Euroopan sosiaalirahastolta hankekaudella (2014–2021) kymmeneen hankkeeseen, joissa on perustettu nuorten Ohjaamo-palvelupisteitä erikokoisiin kuntiin. Hanketoiminnan päättyessä hallitus ja kuntien päättäjät ovat osoittaneet merkittävästi resursseja Ohjaamotoiminnan vakiinnuttamiseen. (Kohtaamo-hanke2021.) Kemin Ohjaamotoiminta vakinaistettiin vuonna 2021.

Jokainen Ohjaamo on yksilöllinen kokonaisuus toimintatavoiltaan ja asemaltaan alueen palvelujärjestelmässä ja erot eri Ohjaamoiden välillä ovat huomattavan suuret (Valtakari ym.2020, 25). Nuorten Ohjaamotoiminnan valtakunnalliset perusteet määrittelevät palvelun lähtökohdaksi nuorilähtöisyyden ja monialaisuuden. Ohjaamon toiminnalle asetetaan neljä monialaisuutta painottavaa tavoitetta:

1. nuorten siirtymien sujuvoittaminen työhön, koulutukseen tai muuhun toimintaan
2. nuorten osallisuuden, toimintakyvyn ja elämänhallinnan edistäminen
3. palveluntuottajien kokoaminen yhteen monialaiseksi kokonaisuudeksi
4. toimintaa ohjaavien tavoitteiden toteutumisen järjestelmällinen seuranta (Valtakari ym.2020, 26.)

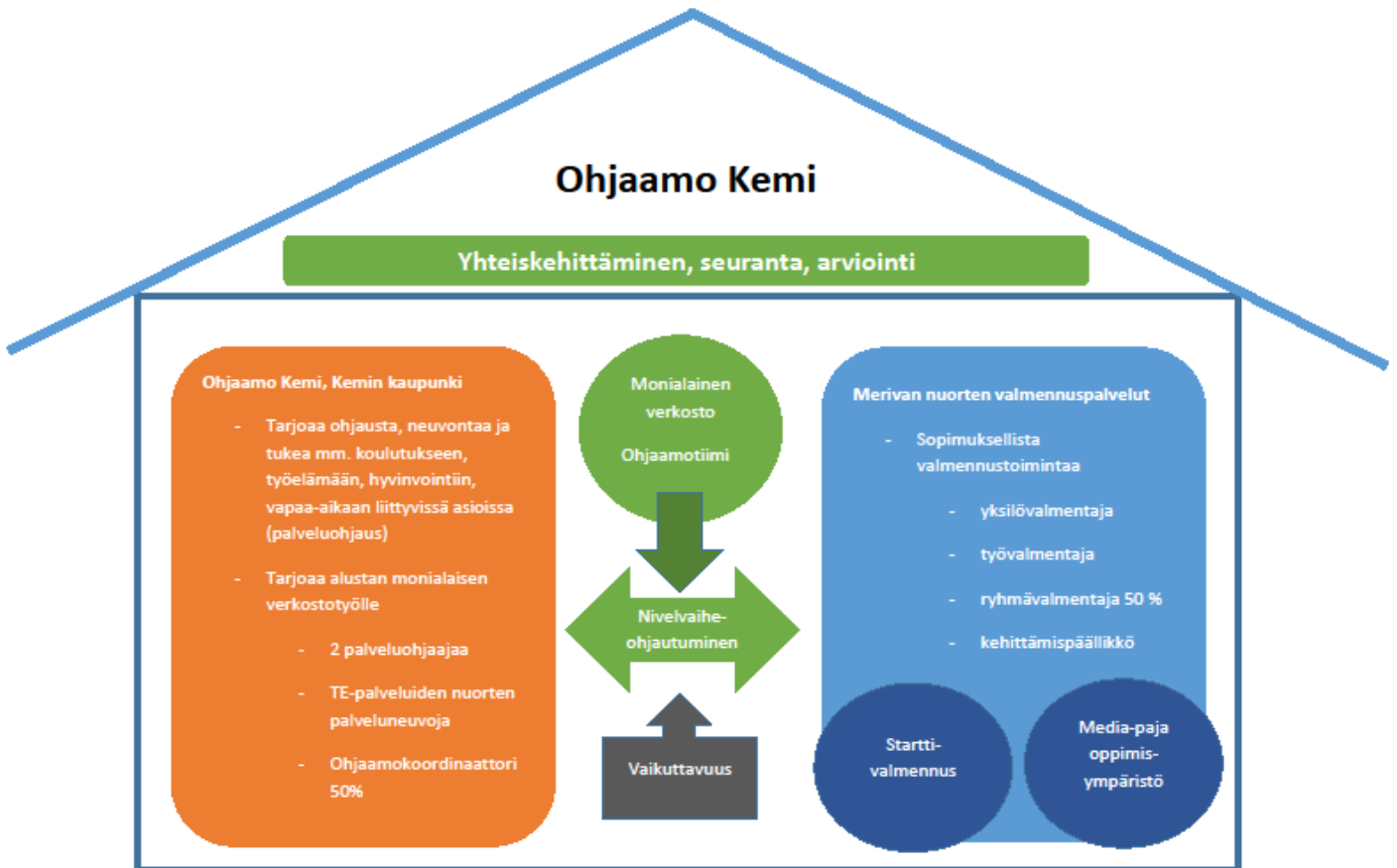
Valtakunnallinen Kohtaamo-hanke on koordinoanut Ohjaamoiden yhteistä asiakaspalautteen keruuta. Keväällä 2019 koottuun asiakaspalautteeseen vastasi 742 nuorta. Vastausten perusteella nuorilla on hyvin erityyppisiä syitä Ohjaamossa asiointiin. Kyselyn mukaan yleisimmin Ohjaamoista on haettu apua työhön tai yrittäjyyteen liittyvissä asioissa (46 %), mutta myös mm. opintoihin (21 %), terveyteen ja hyvinvointiin (14 %) sekä asumiseen (11 %) liittyviin kysymyksiin. Lähes kolmannes vastaajista (29 %) saapui Ohjaamoon hoitamaan asioita usean aihepiirin tiimoilta. Ohjaamoista saatu ohjaus on kokonaisuutena koettu hyvin onnistuneeksi. Vuoden 2019 keväällä keskimääräinen arvosana oli 9,2 asteikolla 4–10. (Valtakari ym.2020, 74–76.)

Ohjaamo Kemi asemoituu kaupunkiorganisaatiossa työllisyyspalveluihin. Kemin kaupungin työllisyyspalveluiden tavoitteena on lisätä pitkään työttömänä olleiden työelämävalmiuksia ja tukea työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Työllisyys-

palvelut tarjoaa henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa sekä palvelutarpeen arviointia. Lisäksi työllisyyspalvelut järjestää muun muassa työhönvalmennusta, kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeilua ja työllistämistä kaupungin yksiköihin. (Kemi 2022.)

Työllisyydenhoidon kenttä on hyvin laaja ja monitasoinen. Työllisyydenhoidossa on nähtävissä siirtymä suurista, kaikille sopivista palveluista yksilöllisen palvelutarpeen kohtaaviin palvelukokonaisuuksiin. Suomessa työllistymisen tuen palveluista vastaavat lakisääteisesti (Työllisyyslaki 275/87 7 § Työvoimapalvelut, Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 2012/916, Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189, Kuntalaki 2015/410) ELY-keskukset, TE-toimistot ja kunnat. Lisäksi työllisyydenhoidon kenttää täydentävät kolmas sektori ja yksityinen sektori. (Vates-säätiö sr2019, 6.)

Vuoden 2021 alusta Kemin kaupungin työllisyyspalveluiden ylläpitämä Ohjaamo ja Merivan tuottama nuorten työpajatoiminta yhdistivät käytännöntyön saman katon alle (Kuvio 1). Myös Lapin TE-palveluiden nuorten asiantuntijan työpiste on Ohjaamo Kemin tiloissa. Asiakkaiden näkökulmasta palveluiden organisoituminen samasta pisteestä merkitsee parempaa mahdollisuutta osallistua myös itse palveluiden suunnitteluun, lyhennettyjä viiveitä ja vähentyneitä katkoksia palvelusta toiseen siirtymisessä sekä pysyvämpää henkilökohtaista suhdetta työntekijään (Valtakari ym.2020, 93).

Kuvio 1: Ohjaamo Kemi ja Merivan nuorten valmennuspalvelut jakavat arjessa saman toimipisteen.

Ohjaamo on tarkoitettu pääsääntöisesti moniammatillisen tuen tarpeessa oleville nuorille. Myös Ohjaamotoiminnan vaikutukset ovat monialaisia ja monitasoisia. Kuntatasolla tehdyn vertailuanalyysin tulosten perusteella kunnissa, joissa oli Ohjaamotoimintaa, nuorten työttömyysasteen kehitys sekä nuorten, jotka eivät ole työssä, tutkintoon johtavassa koulutuksessa, kurssikoulutuksessa eivätkä varusmies- tai siviilipalveluksessa (jatkossa NEET-nuoret) kehitys on tilastollisesti merkitsevästi myönteisempää, kuin kunnissa joissa ei ole Ohjaamotoimintaa. (Valtakari ym.2020, 105–106.) Ohjaamo Kemin toimiminen sekä palveluntilaajan että tuottajan yhteisenä toiminta-alustana tuotti maaliskuussa 2022 25-29-vuotiaiden aktivointiasteen 56,1 %, mikä oli koko maan huippulukuja (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos2022.)

3.3 Nuorten työpajatoiminta

Merivan tuottama nuorten työpajatoiminta on myös osa nuorisotyötä. Nuorten työpajatoimintaa on toteutettu useilla paikkakunnilla reilut 30 vuotta. Työpajatoiminta sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden ja sosiaalialan palvelujen välimaastoon ja on monialaista toimintaa. Nuorten työpajojen rahoitus koostuu kunnallisesta rahoituksesta, toiminnan toteuttajan tai ylläpitäjän osuudesta, valmennuspalveluiden ja valmistettävien tuotteiden myyntituloista sekä erillisistä avustuksista. (HE 111/2016, 14.) Nuorten työpajapalveluja tuotetaan kunnan lisäksi säätiöissä ja yhdistyksissä, ja osa työpajoista toimii palveluntuottajina markkinoilla. (Määttä & Piironen 2022, 12.)

Nuorten työpajatoimintaa ja sen kansallista rahoitusta (valtionavustusta) ohjaa nuorisolaki. Nuorten työpajatoimintaan tarkoitettun valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorten työpajan valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi nuorten työpajaksi voidaan hyväksyä sellainen työpaja, joka toteuttaa nuorten työpajatoiminnan tehtäviä ja tarkoitusta sekä nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. (Nuorisolaki 1285/2016 5:21 §.)

Nuorten työpajatoiminta antaa nuorelle varhaista tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on nuorten kasvu, itsenäistyminen, osallisuus, yhteisöllisyys ja niihin liittyvä tietojen ja taitojen oppiminen. Työpajajakson tavoitteet ja valmennuksen menetelmät ja sisällöt määritellään aina yksilöllisesti nuoren tarpeiden pohjalta. Nuorella itsellään on keskeinen asema tavoitteiden asettamisessa ja työpajajaksoa koskevan suunnitelman laatimisessa. Nuorisotyöllinen työote on nuorten työpajatoiminnan keskeisin tunnuspiirre. (Into etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry2022c, 5.) Kemissä nuorten työpajatoimintaa toteuttaa Meriva. Nuorten työpajatoiminta säätiöllä on käynnistynyt vuonna 2010.

Nuorten Ohjaamatoimintaa on tutkittu useissa tutkimuksissa (mm. Valtakari ym. 2020) samoin myös nuorten ohjautumista palveluihin (mm. Piironen 2021, Lii-

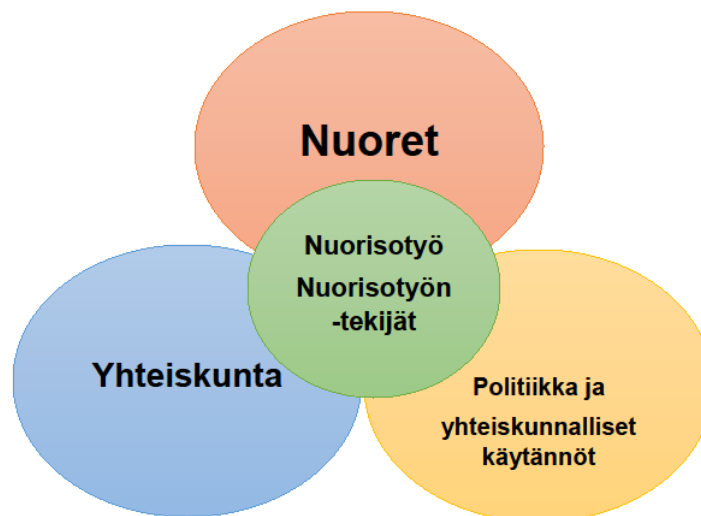
matainen2021), mutta Ohjaamon ja nuorten työpajan yhteistyötä vain vähän (Pietikäinen2019). Vuoden 2020 Nuorisobarometrissa selvitettiin etsivän nuorisotyön, Ohjaamojen ja työpajojen käyttöä sekä muun nuorisotyön palveluita. Palveluiden käyttö ei vielä kerro kohtaannosta palvelujen tarjonnan ja käyttäjien välillä. Nuorisobarometrissä havaittiin se, että erityisesti Ohjaamoissa ja työpajoissa nuorten käyttäjäkokemukset ovat kuitenkin kautta linjan laadukkaita. (Berg & Myllyniemi2021, 26-27.)

3.4 Nuorisotyön lainsäädäntö

Nuorisotyötä säätelee kansainvälisellä ja kansallisella tasolla lainsäädäntö ja asetukset. Suomessa nuorisotyötä säädelään nuorisolailla (Nuorisolaki 1285/2016), joka astui voimaan 1.1.2017 yli kahden vuoden valmistelutyön jälkeen. Valmistelussa kuultiin nuorisoalan asiantuntijoita ja siihen pääsivät vaikuttamaan myös nuoret itse (Komonen & Ronkainen2018, 32). Eurooppalaisella tasolla tarkasteltuna Euroopan neuvoston nuorisosektorin jäsenvaltioille tuottama, vuonna 2017 hyväksytty ministerikomitean nuorisotyötä koskeva suositus CM/Rec(2017)4 kuvaa nuorisotyön periaatteet ja toimenpiteet. Suosituksen tavoitteena on edistää nuorisotyöpolitiikan ja-käytänteiden kehittämistä jäsenvaltioissa, kun tavoitteena on laadukkaan nuorisotyön toteuttaminen. (Council of Europe2022.)

Euroopan unionin nuorisotyötä koskevaan suositukseen on nuorisotyölle määritetty kuusi yleistä ja tunnistettavaa piirrettä. Nuorisotyöllä pyritään tukemaan nuoren osallisuutta ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Nuorisotyö palvelee nuorten keskeisiä tarpeita ja toiveita, jotka nuoret itse tunnistavat. Nuorisotyö ei ole pakollista ja se perustuu nuorten vapaaehtoiseen osallistumiseen. Nuorisotyö tähtää nuorten henkilökohtaiseen, sosiaaliseen ja eettiseen kehitykseen. Nuorisotyössä pyritään aitoon kommunikointiin nuorten ja yhteisöjen kanssa sekä nuorisotyöntekijä tekee aina parhaansa täyttääkseen tehtävänsä. (Council on Europe2022.)

Nuorisotyötä koskevan suosituksen mukaan nuorisotyön tulee auttaa nuoria löytämään vahvuutensa ja kehittämään osaamistaan yhä monimutkaisemmassa ja haastavammassa sosiaalisessa, taloudellisessa, kulttuurisessa, ekologisessa ja poliittisessa toimintaympäristössä (Kuvio 2). Nuorisotyön tulee tukea ja kannustaa nuoria etsimään uusia kokemuksia ja mahdollisuuksia, mutta myös tunnistaa haasteita ja riskitekijöitä. (Council of Europe2017, 20.)

Kuvio 2: Eurooppalaisessa viitekehyksessä nuorisotyössä on kyse nuorten asemasta suhteessa yhteiskuntaan ja nuorten mahdollisuudesta vaikuttaa heitä koskeviin asioihin (Council of Europe2017).

Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävänä on vastata nuorisotyön ja politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa (Eduskunta2016). Nuorisopolitiikka on alle 29-vuotiaisiin kohdistuvaa ikäkausipohjaista politiikkaa. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (jatkossa VANUPO) säädösperusta on voimassa oleva nuorisolaki. VANUPO on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma ja hallituksen työkalu hallitus-

ohjelman nuorisopoliittisten tavoitteiden toimeenpanemiseksi. VANUPO keskittyykin erityisesti niihin tavoitteisiin, joiden saavuttaminen edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö2020, 7.)

Nuorisolain (1285/2016) mukaisesti nuorisotyön tavoitteena on

- edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa
- tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista
- tukea nuorten harrastamista ja toimintaa yhteiskunnassa
- edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteuttamista
- parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

(Nuorisolaki 2016/1285 1:2 §.)

Nuorisotyö ja-politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan tulee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja-toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Nuorisotyön toteutuksen tulee vastata nuorisolain 2 § asettamiin tavoitteisiin ja periaatteisiin. (Nuorisolaki 1285/2016 3:8 §.) Nuorisolain mukaisten tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö (Nuorisolaki 1285/2016, 1:2 §).

3.5 Kuntouttava työtoiminta

Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta säädetään niistä toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. Laissa säädetään myös toimenpiteisiin osallistuvan henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2011 1:1 §.) 1.1.2023 kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueen on huolehdittava kuntouttavasta työtoiminnasta ja siihen

liittyvien tehtävien järjestämisestä sen mukaan, kuin niistä laissa säädetään (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 3:14 §). Kyseessä on toissijainen palvelu TE-palveluihin nähden (Sosiaali- ja terveysministeriö2022).

Kuntouttava työtoimintaa järjestetään asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan osa- tai kokopäiväisesti 1-4 päivänä viikossa 3-24 kuukauden ajan. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on ehkäistä työttömyyden aiheuttamia kielteisiä vaikutuksia asiakkaan toimintakykyyn, vahvistaa asiakkaan elämän- ja arjenhallintaa ja työ- ja toimintakykyä sekä ehkäistä syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuutta työtoimintaan ja muihin palveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö2022.)

Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen perustuu aktivointisuunnitelmaan, jonka työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan sosiaalihuollon viranomaiset laativat asiakkaan kanssa. Aktivointisuunnitelmaan kirjataan palvelukokonaisuus, joka vastaa asiakkaan tilanteeseen ja tarpeeseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö2022.) Kemin kaupunki tilaa kuntouttavan työtoiminnan palvelua Merivalta palvelutuottajasopimukseen perustuen.

Merivan nuorten työpajalle kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuneiden nuorten aktivointisuunnitelmat laaditaan lähes poikkeuksetta Ohjaamo Kemin palveluohjaajien ja Ohjaamon TE-palveluiden asiantuntijan kesken yhdessä asiakkaan kanssa. Merivan nuorten valmentaja ei pääasiallisesti osallistu aktivointisuunnitelman laatimiseen, vaikka palvelun tilaajan ja -tuottajan osallistuminen yhdessä asiakkaan kanssa aktivointisuunnitelman laatimiseen on todettu tukevan asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa oman kuntouttavan työtoiminnan palvelun sisältöihin (Leemann & Hämäläinen2015, 4).

3.6 Nuorten ohjautuminen kuntouttavan työtoiminnan palveluun

Yhtenä työllisyyspalveluiden mittarina on ollut palveluun pääsemisen nopeus, jolloin kunnissa on ollut painetta saada työttömiä palveluihin. Ratkaisuna monet kunnat ovat lisänneet kuntouttavan työtoiminnan paikkoja. (Kallio2020, 31.) Kuntouttavaan työtoimintaan ohjaututtiin yleisimmin pitkän työttömyyden aiheuttaneen työttömyysturvan keston vuoksi ja palvelutarpeen aiheutti yleisimmin se,

että henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi kyennyt osallistumaan työhön tai julkisiin työvoimapalveluihin (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos2020, 3).

Myös työ- ja elinkeinoministeriön arviossa nuoriin kohdentuvien toimien työllisyysvaikutuksista todetaan työllisyysvaikutusten, kansainvälisen meta-analyysin perusteella olevan monialaisissa palveluissa 26 % korkeampi kuin palvelussa, jossa ei tueta nuoren työllistymistä monialaisesti. Vaikka vaikutusten todetaan näkyvän todennäköisesti vasta pidemmällä aikavälillä johtuen nuoren ongelmien ja samalla työllistymisen esteiden luonteesta ja päällekkäisyydestä, todetaan monialaisissa Ohjaamoissa nuorten siirtyvän nopeammin palveluihin, kuin ei monialaisissa palveluissa. (Ylikännö ym.2021, 4-5.)

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen Kuntouttava työtoiminta 2019 – kuntakyselyn osaraportin mukaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistui Suomessa vuonna 2019 arviolta 45 100 henkilöä. Palveluun osallistuvien asiakkaiden määrä on kasvanut lähes 10 % verrattuna edellisen kerran, vuonna 2016, toteutettuun kyselyyn. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen lisääntyi 25 -vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien osalta, sen sijaan sitä nuorempien osuus väheni. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos2020, 1.) Into etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry:n vuosien 2018- 2019 toteuttamissa kyselyssä työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyöstä todettiin ongelmalliseksi erityisesti se, että nuorten ohjautuminen Ohjaamoista työpajoille on vähäistä suhteessa työttömien nuorten määrään (Pietikäinen2019, 1).

Lapin työllisyyskatsauksen mukaan Lapin alueella työttömyys väheni syyskuussa vuodentakaisesta eniten alle 30-vuotiailla, 50-59-vuotiailla ja 35-59-vuotiailla. Alle 25-vuotiaita nuoria oli lokakuun lopussa työttömänä alle 710. Syyskuussa 2022 työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Kemin kaupungissa 13,4 % eli yhteensä 1161 eri henkilöä. Nuoria, alle 25-vuotiaita työttömiä 147 henkilöä. (TE-palvelut2022.) Kemin kaupungin kautta Merivalle ohjautuneista alle 29-vuotiaista nuorista oli kuntouttavan työtoiminnan palvelussa lähes 57 % (tilanne 11.9.2022).

3.7 Nuorisotyöllinen työote

Nuorisotyötä ja näin nuorisotyöllistä työtettä säätelevät lainsäädännön ja asetusten lisäksi erilaiset suositukset ja ohjelmat. Nuorisotyöntekijän ammatillisuutta rakentavat monet tekijät riippuen pitkälti kunnan järjestämistä puitteista nuorisotyölle ja sen toteuttamiselle, asiakaskunnan laajuudesta ja persoonakohtaisista kvalifikaatioista, kuten koulutustaustasta. Nuorisotyöntekijän tehtäviin pätevöittävät useat väylät ja tutkintonimikkeet. Myös nuorisotyön ammattiin liittyvä teoreettinen tietämys vaihtelee paljon. Nuorisotyöntekijän toimenkuvan muodostavat kuntakohtaisesti määritellyt työt ja tehtävät. (Komonen & Ronkainen 2018, 33.)

Nuorisotyö on ihmisten kohtaamiseen ja heidän kanssaan kommunikointiin perustuvaa työtä, jolle rakentuvat myös sen toimintamuodot ja käytännöt. Kun työ perustuu ihmisten tukemiseen ja auttamiseen, ammattietiikassa määritellään keskeisin osin toiminnan normeja, mutta samalla eettinen koodisto konkretisoi sitä, millaisille taidoille ja osaamiselle työ perustuu. (Komonen & Ronkainen 2018, 34.) Nuorisotyön perusta rakentuukin arvoista ja toimintaperiaatteista (Kuvio 3). Ne rajaavat työtä ja auttavat hahmottamaan perustehtävää. Nuorisotalon kattojärjestö Allianssin ja Nuoli ry:n julkaisemat nuorisotyön ammattieettiset ohjeet ilmaisevat sitä asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa, joka luonnehtii kaikenlaista nuorisotyötä. (Paananen ym. 2022, 12–13.)

Vapaaehtoisuus ja itsemääräämisoikeus	• Nuori määrittelee itse tarpeensa ja päättää itse, mihin suuntaan elämänsä haluaa viedä.
Nuorilähtöisyys	• Nuorisotyötä tehdään monenlaisissa toimintaympäristöissä, ja nuoria kohdataan siellä, missä heidän on hyvä olla.
Luottamuksellisuus	• Pyrkimys on molemminpuoliseen ymmärrykseen, työskentelyn ehdoton läpinäkyvyys ja rehellisyys.
Yhdessä, ei puolesta	• Nuorisotyössä ei käytetä valtaa määrittellä, miten nuoren tulisi toimia, vaan innostetaan ja tuetaan nuorta toimijana tekemään itsenäisiä valintoja.
Rinnalla kulkeminen	• Nuorta autetaan hänelle hyödyllisten palveluiden löytymisessä ja niihin kiinnittymisessä.
Kokonaisvaltaisuus	• Nuoren elämäntilanteeseen vaikuttavia tekijöitä huomioidaan monipuolisesti, eikä asioita tarkastella pelkästään yksittäisten tekijöiden pohjalta.
Ihminen ihmiselle	• Nuorisotyö perustuu humanistiseen ihmiskäsitykseen.
Oma persoona ja arvomaailma	• Työntekijä tunnistaa ja reflektoi omia arvoja ja sitoumuksia, taustat ja kokemukset huomioiden suhteessa nuorisotyön arvoihin.
Monialainen yhteistyö	• Nuorisotyössä tunnetaan paikallinen palveluverkosto ja toimitaan aktiivisesti yhteistyössä nuorille tarpeellisten tahojen kanssa.
Nuorten kuuleminen	• Nuorten ääntä tuodaan esille paikallisesti ja nuorille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa itselleen merkityksellisiin asioihin.

Kuvio 3: Nuorisotyön arvot ja periaatteet (mukaillen Paananen ym. 2022, 12- 13)

Tässä opinnäytetyössä nuorisotyöllisen työtteen toteutumisen peilaukseen valikoituivat nuorisolaista, nuorisotyön arvoista ja periaatteista nuorilähtöisyys, nuorten osallisuus sekä monialainen yhteistyö, sillä teemat toistuvat kaikissa edellä mainituissa asiakirjoissa. Nuorilähtöisyydellä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan sitä, että nuori kohdataan ainutlaatuisena yksilönä. Sen lisäksi nuorilähtöisyyttä arvioidaan suhteessa yhteistoiminnan toimintaympäristön nuorilähtöisyyteen.

Nuorten osallisuutta korostetaan nuorisolain toisessa pykälässä, jossa määritellään nuorisolain yhdeksi tavoitteeksi edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa (Nuorisolaki 1285/2016 1:2 §). Myös nuorisotyön ammattieettisissä ohjeissa korostetaan nuorisotyön vahvistavan nuoren osallisuutta lähiyhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Paananen ym.2022, 13). Nuorten osallisuutta tässä opinnäytetyössä tarkastellaan suhteessa sosiaaliseen osallisuuteen. Tarjoaako yhteistoimintamalli nuorille yhdenvertaisia oikeuksia, mahdollisuuksia ja resursseja osallistua toimintaan ja toiminnan suunnitteluun.

Ammattieettinen ohjeistuksen mukaisesti nuorisotyöntekijä toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa (Paananen ym.2022, 13). Nuorisolaki edellyttää, että monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanton kehittämistä varten kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret. Paikallisen viranomaisen johdolla monialaisen verkoston tulee toimia yhteistyössä nuorisotalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. (Nuorisolaki 1285/2016 3:9 §.) Monialaisen yhteistyön toteutumista tässä opinnäytetyössä tarkastellaan yhteistoiminnan arjen- ja käytännön sekä nuorten palveluohjauksen kautta.

Nuorilähtöisissä palveluissa tunnistetaan nuorten erilaisia tarpeita ja toimintaedellytyksiä, ja toimitaan joustavasti tarpeiden mukaisesti. Usein nuorten tarpeet eivät ole selkeärajaisia, vaan koskettavat useaa elämänaluetta, kuitenkin linkittyen yhteen. Nuorisolähtöisten palveluiden ja toimialojen rajapintojen tulee olla tarpeita mukailevia yhdyspintoja, jotka mahdollistavat nuoren tilanteen kokonaisvaltaisen huomioimisen. Nuorilähtöisessä palvelussa onkin tavoitteena koota nuorten näkökulmasta olennaiset palvelut yhteen, jolloin nuoren ei itse tarvitse

tietää mikä palvelu vastaisi hänen tarpeeseensa parhaiten. Nuorelle riittää, että hän löytää oman tavoitteensa mukaiseen palveluun monialaisen ohjauksen avulla. (Puustinen2021.)

3.7.1 Nuorten osallisuus

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalaissa (Kuntalaki 410/2015 5:26 §) sekä nuorisolaissa (Nuorisolaki 2016/1285, 5:24 §). Hyvinvointialueesta annetun lain mukaan myös tulevan aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä (Laki hyvinvointialueesta 2021/611, 5:32 §).

Vaikka nuorilla on lainmukainen oikeus osallistua ja tulla kuulluiksi heitä koskevissa asioissa, ei oikeus kuitenkaan aina toteudu kaikessa päätöksenteossa tai lainvalmistelussa. Erityisesti NEET-nuorten, kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvien ja vammaisten nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyy yhdenvertaisuuden näkökulmasta haasteita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö2020, 20.) Myös Euroopan unionin nuorisosektorin suositus nostaa esiin yhtenä keskeisenä huolenaiheena NEET- nuorten ulkopuolisuuden. Ulkopuolisuudella suosituksessa tarkoitetaan myös nuorten itsenäistymiseen ja elämään yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä liittyviä haasteita. (Council of Europe2017, 21, 31.)

Osallisuus syntyy osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen kautta. Osallisuuden kokemus on subjektiivinen, vahvasti tunneperäinen ja tilannesidonnainen, mutta se ei kuitenkaan synny ilman ryhmää tai yhteisöä. (Hujala & Taskinen 2020, 269.) Osallisuus palvelujen suunnittelussa vahvistaa asiakkaan roolia, palveluiden oikein kohdistumista ja kokemusta osallisuudesta. Osallisuuden kokemuksen subjektiivisen luonteen vuoksi asiakkaan osallisuuden kokemusta on vaikea mitata ja arvioida. (Leemann & Hämäläinen2016, 586 -589.) Asiakkaan, mutta myös ammattilaisen, osallisuuden vahvistuessa paranee palvelujen laatu

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b). On oleellista, että palveluissa ja organisaatioissa on toimintakulttuuri ja toimintamallit, jotka tunnistavat ja edistävät asiakkaiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia (Hujala & Taskinen 2020, 287).

Sosiaalisen osallisuuden käsitettä käytetään yleisesti syrjäytymisen vastakohtana. Sosiaalinen osallisuus on yhdenvertaisia oikeuksia, mahdollisuuksia ja resursseja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Yleensä sosiaalinen osallisuus kuvataan tunneperäisenä, henkilökohtaisena tai subjektiivisena ilmiönä, joka syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 3.) Matalan kynnyksen palvelut, joita Ohjaamo- ja työpajatoiminta edustavat, kohdentuvat usein NEET-nuorille ja tarjoavat kohdennettuja hyvinvoinnin edistämisen palveluja, joihin voi helposti hakeutua. Matalan kynnyksen palvelut tukevatkin juuri sosiaalisen osallisuuden tunteen syntymistä. (Leemann ym. 2015, 9.)

3.7.2 Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö ja moniammatillinen yhteistyö termejä käytetään nuorisosalalla usein samassa merkityksessä. Monialainen yhteistyö ymmärretään eri hallinnon- ja tieteenalat yhteen kokoavana ja niiden rajat ylittävänä toimintana, jolla pyritään tukemaan nuorta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Perinteisesti nuorisotyö on joustavana ja puitelailta väljästi ohjattuna keskeinen toimija monialaisessa yhteistyössä. (Määttä & Piironen 2022, 12.)

Nuorisolaissa monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan kunnan lakisääteistä nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tai muun vastaavan yhteistyöryhmän toimintaa. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tarkoituksena on koota tietoa nuorten kasvu ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi, edistää nuorille suunnattujen palveluiden yhteensovittamista, palveluihin ohjautumista sekä edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteuttamiseksi. (Nuorisolaki 1285/2016, 3:9 §.)

Monialainen yhteistyö onnistuessaan tuottaa parempia ja laadukkaampia palveluita, mutta siihen sisältää myös paljon erilaisia haasteita. Monialaisessa yhteis-

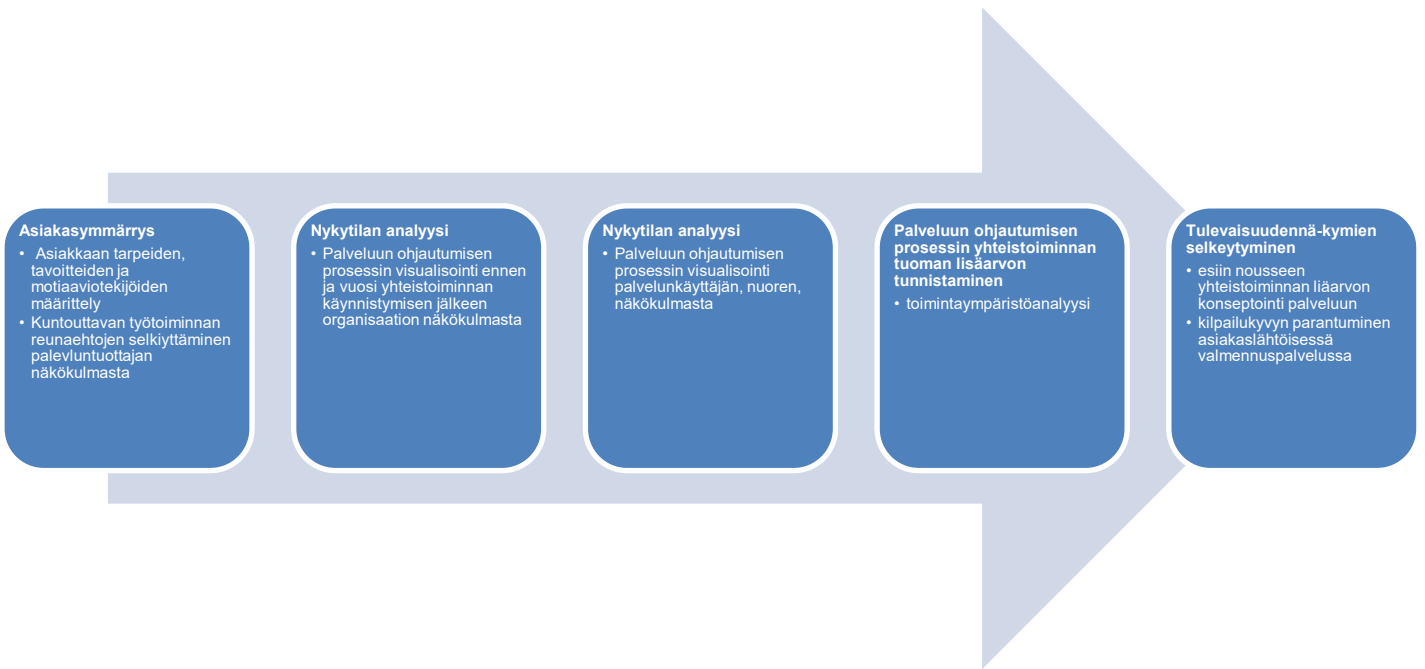
työssä kaikkein toimivimpia näyttäisivät olevan sellaiset ratkaisut, joilla on pysyvyyttä ja ne on jalkautettu vakiintuneisiin rakenteisiin. Eri alojen toimijoiden välille ehtii muodostua luottamus ja jaettu arvomaailma. Lisäksi tällöin toiminta on usein hierarkkisuuden sijaan kollegiaalista. (Ursin9, 19.)

4 MENETELMÄLLINEN TOTEUTUS

Tämän opinnäytetyön menetelmäksi valikoitui palvelumuotoilu (Kuvio 4). Palvelumuotoilu on konkreettista toimintaa, joka yhdistää sekä palveluiden käyttäjien tarpeet ja odotukset että palvelun tuottajan tavoitteet toimiviksi palveluiksi. Palvelumuotoilun keskeinen tavoite on osallistaa palvelun eri osapuolet palvelun kehittämiseen. Aineettomat palvelut, joita kuntouttava työtoiminta ja työpajatoiminta edustavat, saadaan näkyviksi visualisoinneilla. (Tuulaniemi2021, 25, 116.)

Palvelumuotoilun alkuvaiheessa on olennaista hahmottaa palvelumuotoiltavan palvelun eli kuntouttavan työtoiminnan lain mukaiset reunaehdot, jotka määrittelevät sekä palvelun tilaajan että tuottajan toimintaa. Myös palveluun osallistuvan nuoren tarpeiden, odotusten ja motivaatiotekijöiden määrittely on tarpeen. Nuorten tarpeet ja toiveet eivät aina kohtaa kuntouttavan työtoiminnan lainmukaisia tavoitteita ja toiminnan reunaehtoja. Asiakasymmärryksen kautta olemassa olevaa palveluun ohjautumisen prosessia voidaan kuitenkin kehittää vastaamaan sekä asiakkaan että palveluntuottajan tarpeita entistä paremmin, reunaehdot huomioiden. (Tuulaniemi2021, 71, 99.) Opinnäytetyön tutkimuksessa sovelletaan Service Blue-print- mallia.

Service Blue-print eli palvelumalli on prosessi, jossa tutkittava palveluprosessi kuvataan toimintojen kronologisessa järjestyksessä. Muista prosessikuvaustavoista poiketen mallissa palveluketjun eri toiminnot esitetään myös asiakkaan näkökulmasta. Luodaan visuaalinen kuvaus palvelun tuottamisesta ja asiakkaiden kytkeytymisestä palveluun niin, että asiakkaan ja palvelun tuottajan kontaktipisteet saadaan esiin. Blue-print-mallissa kuvatut toiminnot jaetaan kahteen osaan, näkyvään ja näkymättömään, sen perusteella, kohtaako asiakas ja palveluntuottaja vai ei. Tässä opinnäytetyössä keskitytään toimintojen näkyvään osaan, eli kontaktipisteisiin, joissa asiakas ja palveluntuottaja kohtaavat. Asiakkaan kokemus ohjautumisen lisäarvo muodostuu palveluntuottajan ja palvelun käyttäjän välisestä vuorovaikutuksesta eri kohtaamisissa. (Tuulaniemi2021, 33, 212–213.)

Kuvio 4: Palvelumuotoiluprosessin kokonaisuus

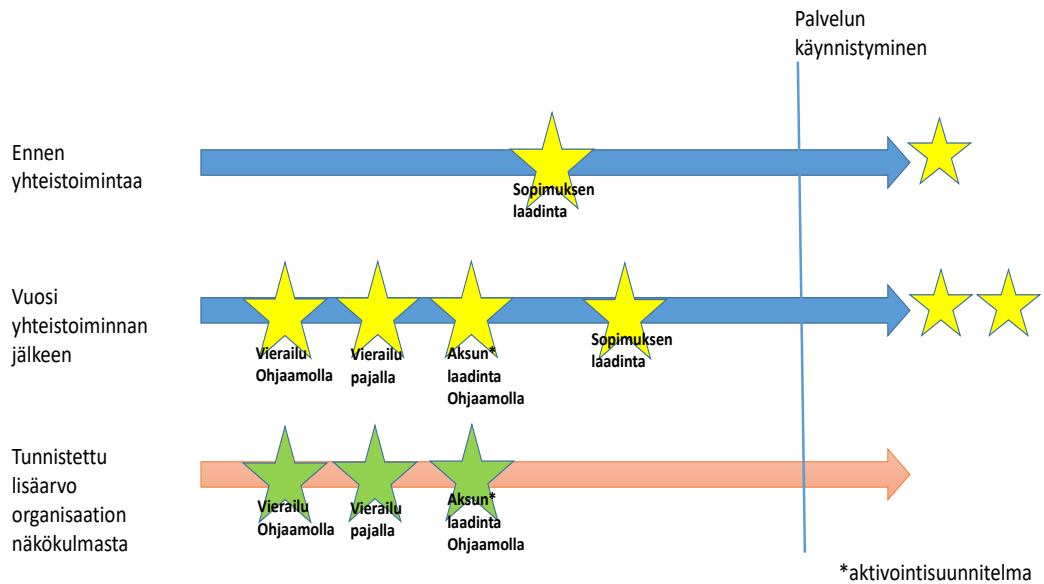
Palvelumuotoiluprosessi käynnistettiin nuorten kuntouttavaan työtoimintaa ohjautumisen polun visualisoinnilla Merivan nuorten palveluiden valmennushenkilöstön kanssa kahdessa kehittämistapaamisessa 17.3.2022 ja 18.5.2022. Tapausmisiin osallistui 4 eri nuorten kanssa työskentelevää valmentajaa. Ensimmäisessä tapaamisessa kuvattiin nuoren kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen polku ja kontaktipisteet ennen palvelun tilaajan ja palvelun tuottajan yhteistoiminnan käynnistymistä (Kuvio 5). Toisessa tapaamisessa kuvattiin ohjautumisen polku ja kontaktipisteet vuosi palvelun tilaajan ja tuottajan yhteistoiminnan käynnistymisestä (Kuvio 6). Visualisoimalla nuoren palveluun ohjautumisen polku, ennen ja jälkeen palvelun tilaajan ja palvelun tuottajan yhteistoimintaa, tulee näkyväksi mahdollinen muutos palveluntuottajan näkökulmasta (Kuvio 7).

Kuvio 5: Nuoren kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen polku ja kontaktipisteet ennen palvelun tilaajan ja tuottajan yhteistoiminnan käynnistymistä

Kuvio 6: Nuoren kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen polku ja kontaktipisteet vuosi palvelun tilaajan ja tuottajan yhteistoiminnan käynnistymisestä.

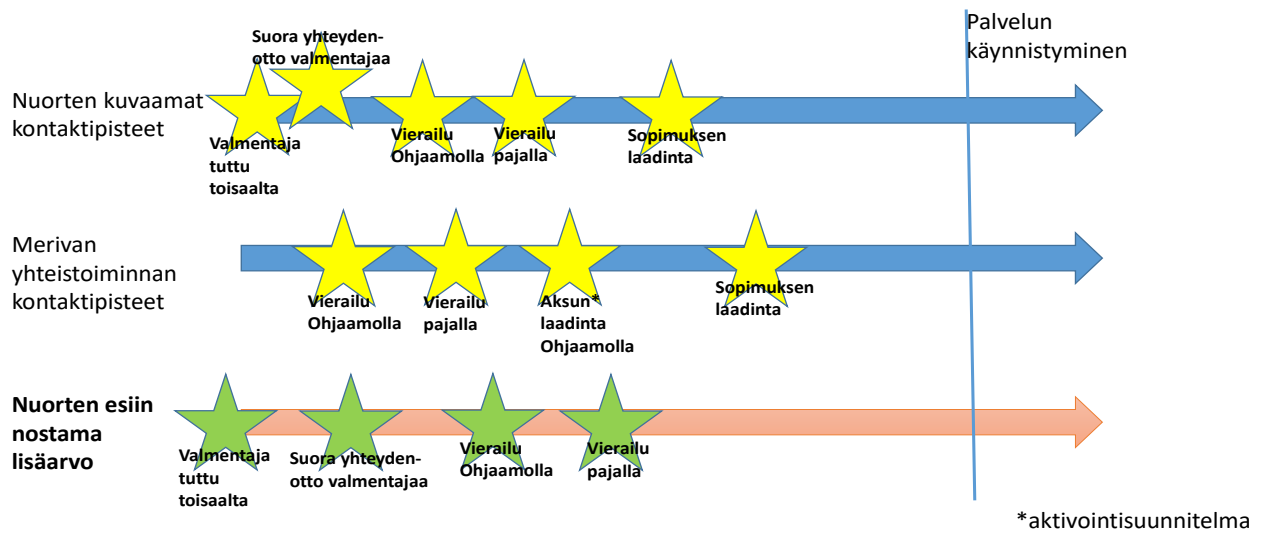
Kuvio 7: Yhteistoiminnan kautta syntynyt, tunnistettava muutos palveluntuottajan näkökulmasta.

Merivalle kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuneiden nuorten kokemuksia ohjautumisesta kerättiin ryhmähaastatteluin. Haastattelujen tuotoksena nuoret visualisoivat ohjautumisen kokemuksen ensimmäisestä yhteydenotosta valmennuspalvelun käynnistymiseen (Kuvio 8). Haastatteluissa tukena käytettiin visuaalisessa muodossa esitettyä kuntouttavan työtoiminnan lainmukaisesti (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001) ja kronologisesti etenevää palvelupolkukuvausta (Kuvio 7). Ryhmähaastatteluihin osallistui 8, parhaillaan Merivalla kuntouttavan työtoiminnan palvelussa olevaa nuorta. Ensimmäinen haastattelu toteutui 28.7.2022 ja toinen 7.9.2022. Haastatteluille oli varattu tunti aikaa ja ne toteutettiin Ohjaamon tiloissa.

Kuvio 8: Nuorten visualisoima ohjautumisen kokemus ensimmäisestä yhteydenotosta kuntouttavan työtoiminnan käynnistymiseen.

Myös nuorten ohjautumisenpolun kuvauksessa keskityttiin näkyviin kontaktipisteisiin eli hetkiin, kun nuori ja Merivan valmentaja kohtaavat (Kuvio 8). Asiakkaan ja palvelun tuottajan kohtaamiset palveluprosessissa ovat niitä hetkiä, jolloin asiakas arvio palveluntuottajan kykyä tuottaa palvelua (Tuulaniemi2021, 212). Nuorten anonymiteetin turvaamiseksi kahdessa eri haastattelussa kuvatut kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen palveluprosessin näkyvät kontaktipisteet koottiin yhteen dokumenttiin (Kuvio 9). Samaan dokumenttiin kuvattiin organisaation näkökulmasta tunnistetut vastaavat kontaktipisteet ja näin saadaan näkyväksi yhteistoiminnan tuottama lisäarvo.

Kuvio 9: Nuorten esiin nostaman kuntouttavan työtoiminnan palveluun ohjautumisen lisäarvon suhteessa organisaation kuvaamaan lisäarvoon.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Yhteistoiminnan tuoma lisäarvoa nuoren ohjautumiseen kuntouttavan työtoiminnan palveluun nuoren näkökulmasta

Tarkastelemalla organisaation valmennushenkilöstön kuvaamaa palvelupolun suhdetta ennen palvelun tilaajan ja-tuottajan yhteistoimintaa, nousee esiin yhteistoimintamallin kuntouttavaan työtoimintaan tuoma ohjautumisen muutos. Vertaamalla tunnistettua muutosta nuorten kuvaamaan palvelukokemukseen, voidaan tunnistaa ne kontaktipisteet ohjautumisen palvelupolulla, jotka nuoret nostavat koettuna lisäarvona. Keskeinen lisäarvo yhteistoiminnassa nuorten näkökulmasta on Merivan valmennushenkilöstön ja toiminnan tunnettuus sekä läpinäkyvyys.

Nuorten nostivat kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen palvelukokemuksesta yhdeksi merkitykselliseksi tekijäksi sen, että useampi (3/8) nuori kertoi tuntevansa tai ainakin tietävänsä Merivan nuorten yksilö- ja/tai työvalmentajan entuudestaan muista yhteyksistä. Tämä oli kertoman mukaan tukenut suoraa yhteydenottoa Merivan valmentajaan oman työpajatoimintaan osallistumisen mahdollisuuksien selvittämiseksi. Kuitenkin valtaosa (4/8) kuntouttavaan työtoimintaan Merivalle ohjautuneista nuorista on kontaktoitu Ohjaamon nuorten palveluohjaajan tai TE-asiantuntijan toimesta palvelutarpeen kartoittamiseksi. Vain yksi (1/8) nuori kertoi itse olleensa yhteydessä Ohjaamon nuorten palveluohjaajan oman tilanteensa selkiyttämiseksi.

Toinen nuorten esiin nostama ohjautumisen palvelukokemukseen vaikuttanut tekijä on käynti Ohjaamon tiloissa ennen kuntouttavan työtoiminnan käynnistymistä (3/8) tai tutustumiskäynti suoraan Merivan työpajalla, mediapajan työ- ja oppimisympäristössä (2/8). Merivan mediapaja sijoittuu Ohjaamon tiloissa niin, että työyksikön avoimen oven ohi on kuljettava aina, kun asioi Ohjaamon eri asiantuntijoiden luona. Nuorten kokemuksen mukaan tutustumiskäynti työpajalla selkeyttivät toiminnan tarjoamia mahdollisuuksia ja osaltaan mataloitti kynnystä kuntoutuspalvelun aloittamisessa. Kuntouttavaan työtoiminnan käynnistymiseen liittyvä lainsäädäntö ei haastatelluiden nuorten kokemuksessa näkynyt. Kaikille kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuneille nuorille on laadittu ennen palvelun aloittamista

sekä aktivointisuunnitelma että kuntouttavan työtoiminnan sopimus, mutta nuoret eivät tunnistanee niiden eroa.

Määttä ja Piironen (2022) nuorisoalan ammattilaisten yhteistyötä koskevassa tutkimuksessa haastattelut toivat ilmi sen, kuinka merkittävä rooli työpajatoimintaa koskevilla mielikuvilla on asiakkaan ohjautumisprosesseissa (Määttä & Piironen, 2022, 26). Toimintaympäristö kertoo omaa tarinaansa: onko paikalle helppo löytää, miltä sisustus näyttää, miten tila toimii, millainen äänimaailma paikassa on ja missä tila sijaitsee (Määttä & Souto 2020, Kujanpää 2019). Nuorten ohjautumisen palvelukokemukseen vaikuttaa myös itse Ohjaamo Kemian toimintaympäristö. Ohjaamolle sisään astuminen onkin yksi tärkeimpiä hetkiä asiakkaan kokemuspölyllä (Kuvio 10). Ryhmähaastatteluissa nuoret nostamia huomioita Ohjaamon toimintaympäristöstä:

"Ohjaamo on rauhallinen ja hiljainen, ei kilpahuutoa"

"Ohjaamon tila on ihan hyvä"

"Ihan kiva, ei sairaalamainen"

"Ohjaamon pieni sotku tuo inhimillisyyttä paikkaan"

"Tänne on helppo tulla, ovi löytyy helposti"

"Ihan asiallinen paikka, vaikka nuoria näkyy käytävillä"

"Oli alkuun arkuutta tulla tänne Ohjaamolle, mutta tuleminen helpotti pidemmän päälle"

"Lukossa oleva ulko-ovi on kamala"

"Ovikellon soittaminen aina tullessa on ihan hirveää, ku ei koskaan tiää kuka tulee oven avaamaan"

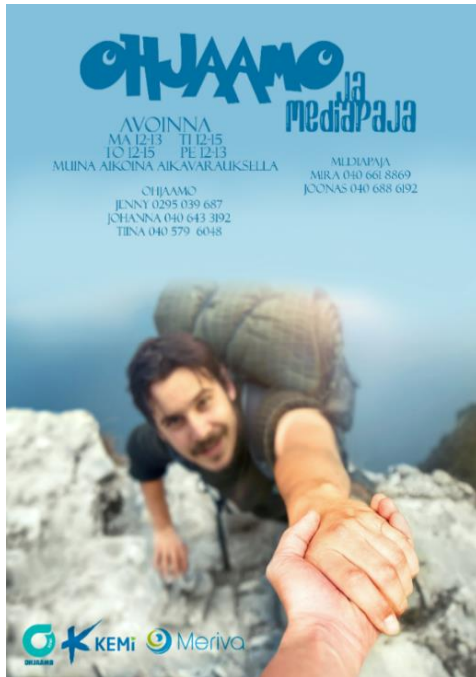
"Täällä on liikaa valkoista"

Nuorten kokemus Ohjaamosta toimintaympäristönä oli pääasiassa positiivinen. Erityisesti palautetta annettiin siitä, että Ohjaamo ei ole "virastomainen vaan kohtuullisesti hieman sotkuinen paikka, jossa näkee nuoria". Ohjaamon keskeisen sijainnin vuoksi koettiin, että sinne on helppo löytää ja tulla. Negatiiviseksi toimintaympäristössä koettiin se, että Ohjaamolle tullessa on soitettava ovikelloa eli tilaan johtava ovi on aina lukittuna.

5.2 Nuorisotyöllisen työotteen toteutuminen yhteistoiminnassa

Tässä opinnäytetyössä nuorisotyöllisen työotteen toteutumisen peilaukseen valikoituivat nuorisolaista, nuorisotyön arvoista ja periaatteista nuorilähtöisyys, nuorten osallisuus sekä monialainen yhteistyö. Jos Ohjaamon monialaisen yhteistoiminnan nuorilähtöisyyttä peilataan Puustisen (2021) määritelmään, että nuorilähtöisessä palvelussa tavoitteena on koota nuorten näkökulmasta olennaiset palvelut yhteen, voi yhteistoiminnan todeta olevan hyvin nuorilähtöistä toimintaa. Ohjaamo kokoaa säännöllisesti kahdesti kuukaudessa nuorten kanssa toimivia toimijoita ja asiantuntijoita sekä palveluntuottajia yhteen, OhjaamoTiimiin. Tavoitteena OhjaamoTiimin monialaisella verkostotyöllä on tehostaa ehkäisevää työtä ja varhaista nivelvaiheohjausta, jossa keskeinen tekijä on nuorten kanssa toimivien palveluiden ja palveluntuottajien keskeinen tunnettuus.

Myös Ohjaamo toimintaympäristönä tukee pääasiassa hyvin yhteistoiminnan nuorilähtöisyyttä. Yhteistoiminnan viestintä, sisäinen ja ulkoinen, on osa toimintaympäristöä. Nuorten palvelukokemuksiin ja odotuksiin pystytään vaikuttamaan viestinnällä luomalla palvelusta mielikuvia graafisen ilmeen ja esitteiden avulla (Määttä & Souto 2020, Kujanpää 19). Palvelussa olevia nuoria on osallistettu kykyjensä ja tahtonsa mukaan toimintaympäristön rakentamiseen ja viestintään (Kuvio 10). Ohjaamo Kemin ja Merivan nuorten työpajan viestintä ja ajantasaisen tiedon välitys toiminnasta, palveluista ja tapahtumista toteutuu pääasiassa sosiaalisen median Instagram-palvelun kautta.

Kuvio 10: Merivan mediapajan nuorten kanssa yhdessä suunniteltu Ohjaamo Kemin ovikyltti.

Vaikka yhteistoiminnan lisäarvo on selvästi nähtävissä kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen prosessissa, niin asiakas kuin organisaationkin tasolla, on suhde nuorisotyölliseen työotteeseen ristiriitainen. Yhteistoiminnan aikana kuntouttavaan työtoimintaan virkätynä tehtävä asiakastyö on perustunut pääasiassa kaupungin palveluohjaajien ja TE-palveluiden asiantuntijan yksilötapaamiin, joihin on nuorille annettu osin velvoittavia kutsuja. Tilanne on ristiriitainen nuorisotyöllisestä näkökulmasta, sillä nuorisotyön luonteeseen kuuluu nuorten vapaaehtoinen osallistuminen toimintaan.

Sama ristiriita pätee Merivan toteuttamaan kuntouttavan työtoiminnan palveluun, joka on valtakunnallisestikin yksi keskeisimmistä palvelusopimuksista nuorten työpajoilla. Aktivointisuunnitelman laatimiseen ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistumiseen liittyy asiakkaalla lainmukaisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joiden rikkomisesta voi seurata erilaisia ja eritasoisia sanktioita (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos2022c). Voidaan perustellusti kysyä, onko asiakkailla oikeus olla osallistumatta ja kieltäytyä tarjotuista palveluista (Hujala & Taskinen2020, 280). Nuorisolaissa määritelty nuorten työpajatoiminnan sisältö (1285/2016 1:2 §) sekä toi-

saalta kuntouttavaa työtoimintaa koskevassa laissa määritelty kuntouttavan työtoiminnan tavoite ja sisältö (189/2001 4:13 §) ovat kuitenkin hyvin samanluonteisia. Tällä hetkellä nuorisolaista ei kuitenkaan ilmene lainkaan yhteyttä kuntouttavaan työtoimintaan (Sosiaali- ja terveysministeriö2019).

5.2.1 Nuorten osallisuuden toteutuminen

Nuorten osallisuus kuntouttavan työtoiminnan ohjautumisen prosessissa linkittyy aktivointisuunnitelman ja kuntouttavan työtoiminnan sopimusten laatimiseen. Aktivointisuunnitelman kautta nuori voi vaikuttaa oman kuntoutuspalvelunsa sisällön suunnitteluun ja tavoitteiden asetteluun. Kuvattaessa nuorten ohjautumisen polkua kuntoutuspalveluun, nuoret eivät osanneet sijoittaa aktivointisuunnitelman tai kuntouttavan työtoiminnan sopimusten laadintaa palveluun ohjautumisen prosessiin. Joten oletettavaa on, että haastatteluihin osallistuneiden nuorten kokemus osallisuudesta ohjautumisen vaiheessa on vähäinen, jopa olematon.

Covid-19-pandemian ja erityisesti siihen liittyneet rajoitustoimet vaikuttivat Ohjaamo Kemin, kuten monen muunkin nuorisolan toimijan ja toiminnan luonteeseen. Pandemian kokoontumisrajoitusten vuoksi Ohjaamo ei pystynyt toimimaan matalan kynnyksen helposti tavoitettavana, kaikille avoimena ja vapaaehtoisena palveluna. Juuri matalan kynnyksen palvelut tukisivat nuorten sosiaalisen osallisuuden tunteen syntymistä (Leemann ym.2015, 9.). On myös muistettava, että nuoren kiinnostus ja tahtotila vaikuttavat myös osallisuuteen. Ketään ei voi pakottaa osallistumaan, vaikka asiakkaaksi voi päätyä jopa tahdonvastaisesti. (Hujala & Taskinen2020, 280).

5.2.2 Monialaisen yhteistyön toteutuminen

Ohjaamo Kemi toimii monialaisen yhteistyöverkoston alustana, jossa keskiössä on aiemmin kuvattu Meri-Lapin toiminta-alueen nuorisolan ammattilaisista koostuva monialainen OhjaamoTiimi yhteistyöverkosto. Opinnäytetyön työstämisen ajoittuessa Covid-19- pandemia-aikaan, myös monialainen verkostotyö tapahtui

pääasiassa verkossa. Verkossa tapahtuva monialainen verkostotyö ei kuitenkaan tarkoita sitä, että työn ydin, ammatillinen perusta muuttuisi, vaan ainoastaan sitä, että työn toteuttamisen tapa muovautui ajassa toimivammaksi (Komonen & Ronkainen 2018, 214.) Nuorisolain mukaiseen, kunnan lakisääteiseen nuorten ohjaus- ja palveluverkoston (Nuorisolaki 1285/2016, 9 §) on nimetty Ohjaamo Kemin ohjaamokoordinaattori sekä Merivan nuorten palveluista vastaava kehittämisspäällikkö.

6 POHDINTA

Vuoden 2020 Nuorisobarometrissa selvitettiin etsivän nuorisotyön, Ohjaamojen ja työpajojen käyttöä sekä muun nuorisotyön palveluita. Palveluiden käyttö ei vielä kerro kohtaannosta palvelujen tarjonnan ja käyttäjien välillä. Nuorisobarometrissä havaittiin kuitenkin se, että erityisesti Ohjaamoissa ja työpajoissa nuorten käyttäjäkokemukset ovat kautta linjan laadukkaita. (Berg & Myllyniemi2021, 26-27.) Tässä tutkimuksessa nuorten käyttäjäkokemus Ohjaamosta toimintaympäristönä tukee aiempaa tutkimusta nuorten positiivisesta käyttäjäkokemuksesta.

Inton vuosien 2018- 2019 toteuttamissa kyselyssä työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyöstä todettiin työpajojen ja Ohjaamojen yhteistyötä tukeviksi ja edistäviksi tekijöiksi yhteistyörakenteet ja yhteinen kehittäminen, saman katon alla toimiminen ja/tai yhteinen hallinnollinen rakenne sekä jaettu näkemys nuorten tarpeista ja yhteisestä työstä. Ihannetilanteessa työpaja ja Ohjaamo toimivat siis joko samassa hallinnollisessa rakenteessa tai fyysisesti saman katon alla. (Pietikäinen2019, 1, 6.) Tässä opinnäyteyössä kuvattu Ohjaamon ja Nuorten työpajan yhteistoiminnan tuottama lisäarvo tukee selvästi Pietikäisen (2019) tutkimuksessa esiin nostettuja näkemyksiä.

6.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö on tehty hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla ja tekemisessä on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita. Tutkimuksessa noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja ja tutkimukseen sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta2012.)

Opinnäytetyön palvelumuotoilun prosessi käynnistettiin kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen prosessin kuvauksella organisaation näkökulmasta. Tuulaniemi (2021) toteaa, että Blue-print-mallin hyöty voidaan menettää, jos palvelun kuvaaminen aloitetaan palveluntuottajan näkökulmasta, sillä asiakasnäkökulma avaa palveluprosessin arvontuottonäkökulman ja palvelun tuottajan näkökulma

nostaa esiin haasteet. Jotta ennen yhteistoimintaa ja vuosi sen käynnistyttyä muutos saatiin näkyväksi, oli palvelumuotoilun prosessi aloitettava organisaationäkökulmasta. Keskeistä lopputuloksen kannalta on kuitenkin se, että yhteistoiminnan mahdollisuudet kuvataan ennen haasteita ja tämä on huomioitu tulosten analysoinnissa ja pohdinnassa. (Tuulaniemi2021, 214.)

Työn itsenäisen luoteen takia tiedon keruun yhteydessä herää kysymys onko opinnäytetyön tekijä pystynyt nuorten ryhmähaastattelutilanteissa ymmärtämään oikein nuorten esiin tuomia ajatuksia. Haastatteluun osallistuneiden nuorten otanta on suhteellisen pieni, mutta monialaista tukea tarvitsevien NEET-nuorten osallistaminen tutkimukseen on haastavaa. Osallistuminen nuorille oli vapaaehtoista.

Opinnäytetyön tekijä myös itse työskentelee tutkittavan yhteistoiminnan toisen osapuolen, Merivan nuorten valmennuspalveluiden kehittämis- ja esihenkilötehtävissä, mutta opinnäytetyön tekijänä keskittyy nuorten palvelupolun kokonaisuuden puolueettomaan tarkasteluun nostoen keskiöön nuorten näkökulman. Tutkimuksen tuloksista tehdyt päätelmät perustuvat pitkälti opinnäytetyön tekijän omaan tulkintaan ja ovat subjektiivisia. Tekijä on työskennellyt yli kaksikymmentä vuotta tutkittavan toimialan koulutus- ja kehittämistehtävissä niin valtakunnallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla, joka on voinut tiedostamatta vaikuttaa tulosten analysointiin ja tehtyihin johtopäätöksiin.

6.2 Johtopäätökset

Työllisyyspolitiikalla, nuorten työllisyystoimilla ja nuorisotyöllisellä työotteella näyttää olevan enemmän yhteneväisyyksiä kuin eroja. Nuorisotyötä tehdään eri paikoissa, eri tavoilla ja erilaisin lähestymistavoin ja asiantuntijuuksin, joten myös sen ammatillisuus saa hyvin erilaisia muotoja, määrittelyjä ja luokituksia. Nuorten tukeminen on edelleen työn ydin, mutta yhteiskunnalliset muutokset määrittävät yhä voimakkaammin työn tekemisen edellytyksiä ja vaikuttavat sen sisältöihin. (Komonen & Ronkainen2018, 36.)

Väestöennusteen mukaan 15-29-vuotiaiden ikäisten nuorten määrä tulee olemaan alimmillaan vuonna 2025. Ennusteet kertovat lisäksi suurista alueellisista muutoksista. Nuoret keskittyvät tulevaisuudessa yhä pienemmille alueille ja alueiden väliset erot kasvavat, ja tämä on jo nyt nähtävissä Lapin alueella. Nuorten väestörakenteessa tapahtuneet muutokset vaikuttavat väistämättä nuorille suunnattujen palvelujen toimeenpanoon. (Eduskunta2016, 4, 9.)

Varhaisen vaiheen puuttumiseen ja varhaiseen tukeen tulee erityisesti NEET-nuorten osalta panostaa entistä vahvemmin. Ohjaamoiden ja nuorten työpajatoimijoiden asemaa ja roolia matalan kynnyksen toimijoina, osana nuorten palvelukosysteemiä tulee tulevaisuudessa vahvistaa, sillä matalan kynnyksen palveluihin turvaaminen on tärkeä osa nuorten sosiaalista osallisuutta.

6.3 Tulevaisuus

Vaikka palvelun tilaajan ja tuottajan yhteistoimintamalli osoittaa tuottavan lisäarvoa asiakkaalle, on yhteistoiminta pian uuden edessä. Opinnäytetyön viimeistelyn aikaan tekijän saavutti tieto, että opinnäytetyössä tutkittu kahden organisaation ja hallinnonalan saman katon alla toimiva yhteistoimintamalli puretaan vuoden 2022 lopussa. Syynä päätökseen on 1.1.2023 sote-uudistuksen voimaantumisen myötä kaupungin nuorten palveluohjaajien virkojen ja työnkuvien muutos keskeisen palvelun, kuntouttavan työtoiminnan, kunnan järjestämisvastuun päätyessä.

Sote-uudistus, joka on Suomen historian yksi merkittävimmistä hallinnollisista uudistuksista haastaa koko nuorten työpajakentän toimintaedellytyksiä. Uudistuksen myötä kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuun siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille tarkoittaa sitä, että monessa kunnassa työpajalla toteutettava kuntouttava työtoiminta päättyy. Valtaosa työpajoista, n. 67 %, on kunnan ylläpitämään toimintaa, loput yhdistysten tai säätiöiden. Noin puolet (55 %) kunnallisista työpajoista sijoittuu kuntaorganisaatiossa joko nuoriso- ja/ tai vapaa-aikatoimen tai sivistys- ja/ tai kulttuuritoimen alaisuuteen, eivätkä näin ollen pysty tulevan uudistuksen myötä toteuttamaan kuntouttavaa työtoimintaa. (Into etsivä nuoriso-työ ja työpajatoiminta ry2022a.)

Kunnallisena palveluna tuotetun työpajatoiminnan rahoituksesta yli puolet (keskimäärin 54,3 %) tulee kunnan omarahoitusosuudesta, jossa merkittävässä asemassa on kuntien saama valtion korvaus kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Korvauksen poistuminen sote-uudistuksen myötä myös osaltaan heikentää, jopa estää kuntien mahdollisuuksia tuottaa työpajatoimintaa. Sosiaali- ja terveystoimen sijoittuu ainoastaan noin 16 % työpajoista. (Into etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry2022a.)

Maamme hallitus on kuitenkin sitoutunut edistämään nuorisotakuuta asiantuntijatyön pohjalta sekä vahvistamaan Ohjaamopalveluita ja nuorten työpajatoimintaa (Valtakari ym.2020, 8). Mikä on siis nuorten työpajatoiminnan, erityisesti kunnallisen nuorten työpajatoiminnan tulevaisuus? Miten hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyvä kuntouttava työtoiminta toteutuu tulevaisuudessa? Vai jääkö tulevaisuudessa osa nuorista ulkopuolelle?

LÄHTEET

Berg, P. & Myllyniemi, S. 2021. Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja.

Council of Europe 2017. Youth work. Legal instruments. Recommendation CM/Rec(2017)4 and explanatory memorandum. Council of Europe F-67075 Strasbourg.

Council of Europe 2022. Youth work essentials. Viitattu 1.8.2022 <https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio/youth-work-essentials>.

Eduskunta 2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta, HE107/2022 vp.

Elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus 2022. Lappi, työllisyyskatsaus lokakuu 2022. Viitattu 22.11.2022: <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ssid=2211222017037&ely=13&lang=FI&top=0#>.

Hujala A. & Taskinen H. 2020. Uudistuva sosiaali- ja terveysala. Tampere University Press.

Into Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry 2022a. Mitä on työpajatoiminta? Viitattu 5.1.2022 <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/mita-on-tyopajatoiminta/>.

Into Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry 2022.b Työpajatoiminta 2020- infograafit. Viitattu 20.3.2022 <https://www.intory.fi/materiaalipankki/tyopajatoiminta-2019/>.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry 2022c. Työpajatoiminnan laatukriteeristö ja käsitteet. Viitattu 26.8.2022 <https://www.intory.fi/materiaalipankki/tyopajatoiminnan-laatukriteeristo-ja-kasitteet/>.

Kallio, A. 2020. Kuntien työllistämispalvelut – elinvoiman vahvistamista vai sosiaalipalvelua? Kunnallisanon kehittämissäätöjen Julkaisu 32, 2020.

Kemin kaupunki 2022. Työllisyyspalvelut. Viitattu 4.1.2022 <https://www.kemi.fi/tyo-ja-yrittaminen/tyollisyyspalvelut/>.

Kohtaamo-hanke 2021. Ohjaamojen valtakunnallinen tuki vakiintuu. Viitattu 23.10.2022 <https://www.epressi.com/tiedotteet/kaupungit-ja-kunnat/ohjaamojen-valtakunnallinen-tuki-vakiintuu.html?block=5&customer=2877>.

Komonen, K. & Ronkainen, J. 2018. Punaisen langan virkkausta – näkökulmia nuorisotyön koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistyöhön. XAMK kehittää 46.

Kuntalaki 10.4.2015/410.

Laki hyvinvointialueesta 29.6.2021/611

Leemann, L. & Hämäläinen, M-R. 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):5. 586–594.

Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Malm, K. 2021. "Parempi vaihtoehto kuin 80-luvun Suomi"? Nuorisotyön tekijät, paikat ja ympäristöt 2030. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 119.

Meriva 2022. Meriva strategia. Viitattu 26.10.2022 <https://www.meriva.com/wp-content/uploads/2020/06/meriva-strategia-net-1.pdf>.

Määttä, M. & Piironen, M. 2022. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan anti ja näkymät kunnan monialaisessa yhteistyössä. Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulu, XAMK kehittää 181.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nuorten Suomi 2022. Viitattu 11.4.2022 <http://www.nuortensuomi.fi/nuorten-aani-maakunnissa/>.

Ohjaamo 2022. Viitattu 30.3.2022 <https://ohjaamot.fi/web/ohjaamo-kemi/palvelut>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2.

Paananen, E., Piironen, M. & Uusitalo, K. 2022. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Into- etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus.

Pietikäinen, R. 2019. Tavoitteena "yhteisten rajapintojen löytyminen ja yhdessä toimiminen nuorten hyväksi", Työpajojen yhteistyö Ohjaamojen kanssa/ raportti kyselytuloksista 10 2019. Valtakunnallinen työpajayhdistys.

Puustinen, H. 2021. Koska se NUORI <3. Nuorisotyön blogi. Viitattu 20.9.2022 <https://www.jyvaskyla.fi/blogit/nuorisotyon-blogi/koska-se-nuori>.

Rauas M. 2019. Pieniä tekoja, suuria asioita. Nuorisotyön eettinen näkökulma. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 99.

Sesay, A. & Raja, V. 2022. Monialaisesti oppien ja ohjaten. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Kuntouttava työtoiminta. Viitattu 26.7.2022 <https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>.

Suomen nuorisotyön tilastot 2020. Viitattu 21.10.2022 <https://nuorisotilastot.fi/217/visualisoinnit/nuorten-tyopajatoiminta/>.

Tarkastusvaliokunnan mietintö 1/2014. Nuorten syrjäytyminen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a. Viitattu 26.10.2022 <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku/?q=aktivointiaste>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Viitattu 28.2.2022 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomalli-tukee-osallisuustyon-johtamista/ammattilaisten-osallisuus-edistaa-palvelujen-vaikuttavuutta>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Oikeudet ja velvollisuudet. Viitattu 26.7.2022 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-asiakkaalle/oikeudet-ja-velvollisuudet>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Kuntouttava työtoiminta 2019 – Kuntakyselyn osaraportti Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä kasvoi edelleen. Tilastoraportti 39/2020.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki 2013

Tuulaniemi, J. 2021. Palvelumuotoilu. Alma Talent Helsinki.

Ursin, J. Monialainen yhteistyö ja sen arviointi nuorisopalveluissa. Kirjallisuuskatsaus, Opit käyttöön-hanke. Sosiaalikehitys oy.

Valtakari M., Arnkil R., Eskelinen J., Mayer M., Nyman J, Sillanpää K., Spangar T., Ålander T. & Yli-Koski M. 2020. Ohjaamot - monialaista yhteistyötä, vaikuttavuutta ja uutta toimintakulttuuria. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:13.

Vates-säätiö sr 2019. Verkostot ja kumppanuus – järjestöt työllisyyden edistäjinä. Vates-säätiö sr. 2. painos. 3/2020. Savion kirjapaino oy.

Ylikännö, M., Savolainen, J. & Lehto, J. 2021. Arvio nuoriin kohdentuvien toimien työllisyysvaikutuksista. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 15.6.2022 https://tem.fi/documents/1410877/73067562/TEM_nuorten_palvelut.pdf/d7ebee65-42ad-1aa4-4225-0d5769050292/TEM_nuorten_palvelut.pdf?t=1619714204121.